

Пам'ятаючи вислів: „Бездарних дітей немає, а є такі, що роблять не свою справу”, ми використовуємо комп'ютер, даємо можливість слабким учням розвинути свої здібності. Для багатьох із них робота за монітором комп'ютера більш доступна, ніж традиційні завдання.

Коли учні працюють з комп'ютером, в учителя з'являються можливості спостерігати і вивчати кожного учня у різних ситуаціях: у груповій роботі, коли учні спілкуються між собою, у роботі з класом, коли вплив вчителя є дуже відчутним.

Використання комп'ютера дає можливість давати учням матеріал різного ступеня складності і під час засвоєння знань і під час узагальнення та систематизації, що особливо необхідно для роботи з обдарованими дітьми, де можна за короткий час використати багато додаткової інформації. Зростає самостійність учнів на уроці, вони виступають не пасивними сприймачами інформації, а активними учасниками навчального процесу. Комп'ютер залучає школярів до інтелектуальної праці, сприяє творчому та розумовому їх розвитку.

Список використаних джерел та літератури:

1. Данилова О. Мультимедіа власноруч / Данилова О., Манако В., Манако Д. – К. : Шкільний світ, 2006. – С.5-7.
2. Дроздович М. Інформаційна культура і розвиток особистості дитини / М. Дроздович // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2003. – № 2.
3. Жук Л. Впровадження інформаційних технологій в початковій школі / Л. Жук // Початкова школа. – 2008 р. – №1. – С.22.
4. Інформатика. Комп'ютерна техніка. Комп'ютерні технології : [навч. посіб.]. – К. : Каравела, 2003. – 464 с.
5. Юзик О. Уроки інформатики в процесі вивчення навчального матеріалу у 2 класі / О. Юзик // Початкова школа. – 2009. – №4. – С.24.

Summary
M.M.Dzeba

Use of Multimedia Technologies at Primary School Lessons

Experience of work using computer technologies at the lessons of reading, mathematics, Ukrainian, nature study, art is revealed in the article

Key words: *multimedia technologies, primary school pupils, computer programs, personality of a pupil.*

Використання мультимедійних технологій на уроках у початкових класах

У статті розкрито досвід роботи з використання комп'ютерних технологій на уроках читання, математики, української мови, природознавства, образотворчого мистецтва.

Ключові слова: *мультимедійні технології, учні початкових класів, комп'ютерні програми, особистість учня.*

Дата надходження статті:

„10” лютого 2010 р.

УДК 378.147+355.237

П.М.ДЗЮБА,
ад'юнкт
(м.Хмельницький)

Особистісно орієнтоване навчання щодо підготовки курсантів вищого військового навчального закладу у контексті розвитку його особистості

Стаття присвячена розкриттю теоретичних положень про основні напрями особистісно орієнтованого навчання щодо підготовки курсантів ВВНЗ та виділення шляхів їхньої реалізації на практиці.

Ключові слова: *основні напрями, особистісно орієнтоване навчання, підготовка, курсанти.*

Постановка проблеми в загальному вигляді... В рамках концепції особистісно орієнтованого навчання, яка є основою нашого дослідження, важливе значення має особистісно-діяльнісний підхід. Проектування особистісно орієнтованого навчання передбачає виділення в навчально-виховному процесі вищого військового навчального закладу (далі – ВВНЗ) основних сфер діяльності майбутніх офіцерів-прикордонників; обґрунтування вимог особливостей особистості курсантів ВВНЗ; допомоги курсанту максимально виявити свої можливості, сформулювати мотивацію до навчання.

Урахування індивідуальних відмінностей можна розуміти як облік особливостей особистості кожного курсанта. Якщо в навчально-виховному процесі враховуються особливості особистості курсантів, то в дидактиці таке навчання прийняте вважати особистісно орієнтованим навчанням.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... У сучасній психолого-педагогічній літературі дослідженням та розкриттю особистісно орієнтованого навчання присвячені праці: Н.Борейко, Л.Виготського, В.Лугового, Т.Лукіної, І.Мартинюка, С.Крисюка,

О.Сердюка, М.Сурма, Н.Протасової, І.Якиманської та ін.

Однак завдання щодо виявлення типових, професійно орієнтованих особистих структур особистості курсанта, які дозволяють об'єктивно забезпечити успішність їхньої професійної підготовки, до сьогодні не висвітлено.

Формулювання цілей статті... **Мета статті** – на основі проведеного дослідження розкрити сутність особистісно орієнтованого навчання щодо підготовки курсантів ВВНЗ, яке забезпечує створення умов для розвитку і саморозвитку його особистості, виходячи з виявлених його індивідуальних особливостей як суб'єкта пізнання і наочної діяльності, спілкування і взаємодії.

Вклад основного матеріалу... Як засвідчує проведене нами дослідження, сутність особистісно орієнтованого навчання щодо підготовки курсантів військового вузу полягає в тому, щоб відійти в навчально-виховному процесі від особистих особливостей, які має в своєму розпорядженні курсант, і навчати його з урахуванням потенційних можливостей, які необхідно актуалізувати. За результатами аналізу психолого-педагогічної літератури з'ясовано, що особистісно орієнтоване навчання щодо підготовки курсантів є засобом і умовою індивідуалізації навчання, передбачає перехід від орієнтації на середнього курсанта до варіативності програм навчання; перехід від статистичної моделі знань до процесу розумового розвитку, до динамічних структурованих систем розумових дій; застосування психолого-педагогічної діагностики (інтереси, спрямованість, здібності, Я-концепція та ін.) і корекція особистості; прогнозування розвитку особистості курсанта.

Він повинен бути гнучким і рухомих, дозволяючи викладачу в процесі навчання підходити індивідуально до кожного курсанта і сприяти загальній активізації навчальної групи. Диференційована організація навчальної діяльності, з одного боку, враховує особливості когнітивної сфери особистості курсантів, їх психологічні особливості. З іншої – до уваги приймаються індивідуальні запити особистості курсанта, її можливості та інтереси в конкретній наочній сфері. При диференційованій організації навчальної діяльності ці дві сторони взаємопов'язані [1].

Констатуємо, що особистісно орієнтоване навчання щодо підготовки курсантів повинне забезпечувати розвиток і саморозвиток особистості, виходячи з виявлених його індивідуальних особливостей як суб'єкта пізнання і наочної діяльності, спілкування і взаємодії, ґрунтуючись:

- на визнанні за навчанням визначального основного джерела (детермінанти) розвитку особистості курсанта і визначенні механізму засвоєння (інтеріоризації) як основне джерело розвитку особистості;
- на розкритті індивідуальності курсанта і створенні найбільш сприятливих умов для розвитку і формування особистості заздалегідь заданими (запланованими) якостями, властивостями, здібностями;
- на розумінні розвитку (вікового, індивідуального) як нарощування знань, вмінь, навичок (збільшення їх обсягу, ускладнення змісту) і оволодіння соціально-значущими еталонами у вигляді понять, ідеалів, зразків поведінки;
- у навчанні кожного курсанта на рівні актуалізованих (у ідеалі – потенційних) можливостей, виділенні типових характеристик особистості і пристосуванні навчання до типологічних особливостей різних груп.

Під час дослідження отримано висновок, що в даний час у реалізації особистісно орієнтованого навчання щодо підготовки курсантів у військовому вузі існують труднощі, які полягають в наступному: відсутня теоретична концепція розвитку особистості курсанта, об'єднуюча когнітивний, діяльнісний і особисті підходи в навчально-виховному процесі; у навчально-виховному процесі недостатньо взаємопов'язані професійна підготовка і різносторонній розвиток особистості курсантів, оскільки при загальній спрямованості дидактичного процесу на підготовку курсантів відсутня виражена спрямованість на формування особистості з високим рівнем різностороннього розвитку. Передбачається, що одним із варіантів подолання труднощів, що склалися, може стати реалізація особистісно орієнтованого навчання щодо підготовки курсантів, заснованого на наступних принципах: особистість курсанта – цілісна система, яка повинна вивчатися у взаємозв'язку психологічного, педагогічного, соціального процесів; курсант є суб'єктом різних видів діяльності, що знаходиться в постійному розвитку. Н.Ю.Борейко розглядає особистісно орієнтоване навчання таким чином як 1) форму організації навчально-виховного процесу, в якій викладач працює з навчальною групою, складеною з урахуванням наявності в них будь-яких значущих для навчального процесу спільних якостей; 2) частина загальної дидактичної системи, яка забезпечує спеціалізацію навчально-виховного процесу для різних груп [2]. Виходячи з даних положень, ми розглядаємо особистісно орієнтоване навчання щодо підготовки курсантів військового ВВНЗ як форму організації навчально-виховного процесу, при якій навчання курсантів навчальної групи здійснюється в мобільних підгрупах, що складаються з курсантів з однаковими рівнями вираженості структурних компонентів особистості, що не дозволяє управляти пізнавальною діяльністю курсантів по засвоєнню матеріалу, що вивчається, за допомогою пред'явлення кожній підгрупі завдань різного рівня складності і варіювання методів навчання. Тут здійснюється внутрішня диференціація курсантів, при якій особливості особистості кожного курсанта враховуються в умовах організації навчально-виховного процесу. При цьому особистісно орієнтоване навчання щодо

підготовки курсантів досягається поєднанням різних методів навчання. Передбачається варіація, зміст і дозування ступеня складності завдань. Програмний матеріал засвоюється на різних планованих рівнях, та не нижче за обов'язкове (стандарту). З цього виходить: особистісно орієнтоване навчання до підготовки не мета, а засіб розвитку особистості курсанта ВВНЗ; проектування особистісно орієнтованого навчання щодо підготовки курсантів неможливе, без знання індивідуальності кожного курсанта, як особистості, з властивими тільки йому особливостями. Тільки знання особливостей особистості кожного курсанта забезпечує побудову особистісно орієнтованої системи навчання.

Таким чином, початковий пункт в організації особистісно орієнтованого навчання щодо підготовки курсантів ВВНЗ – вивчення особливостей особистості, кожного курсанта. Різні форми навчання створюють для цього сприятливі умови, сприяють розкриттю індивідуальності. Індивідуальність розглядається нами як неповторна своєрідність кожного курсанта, яка визначається сукупністю властивостей психіки, що формується під впливом різноманітних факторів, що забезпечують фізіологічну, психічну організацію будь-якої людини.

Особистісно орієнтоване навчання – такий вид міжсуб'єктної активності його учасників, який включає методи і способи навчання, що дозволяють досягти ефективності навчально-виховного процесу на всіх його етапах як в загальній, так і в індивідуальній самопідготовці курсантів. Одним із найважливіших моментів в навчально-виховному процесі стане перехід від переважно не рефлексивного, до усвідомленого оволодіння розумовими прийомami і операціями.

Ґрунтуючись на класифікаційних параметрах особистісно орієнтованого навчання, запропонованого І.В. Мартинюком [3], ми виділяємо такі характеристики особистісно орієнтованого навчання: що пристосовується (за філософською основою); соціогенне з допущеннями біогенного характеру (за основним фактором розвитку); асоціативно-рефлекторне, інтеріоризаторське (за концепцією засвоєння); інформаційне – формування знань, навичок, умінь із навчальних предметів і операційне – формування способів розумових дій (за орієнтацією на особисті структури); навчальне, професійне, дидактичне з обмеженою орієнтацією на особистість (за характером змісту отримання); система малих груп (за типом управління пізнавальною діяльністю); групове (за організаційними формами); особистісно орієнтоване, діяльнісне (за підходом до курсанта); репродуктивне, активізує (по переважаючим методом).

Позитивним в системі особистісно орієнтованого навчання щодо підготовки курсанта є те, що виключається не виправдане і недоцільне усереднювання курсантів; спроможність ефективніше працювати з різними категоріями курсантів; відсутня необхідність в зниженні загального рівня викладання при наявності в навчальній групі курсантів, які не встигають; реалізується прагнення (сильних) курсантів швидше і глибше просуватися в навчанні; підвищується рівень самосвідомості курсантів, тому що більш успішні стверджуються у своїх досягненнях, інші дістають можливість відчувати успіх, позбавитися комплексу неповноцінності, реально оцінити свої сили; зростає рівень мотивації навчання в підгрупах з високим рівнем підготовки; полегшується засвоєння навчального матеріалу в підгрупах з низьким рівнем підготовки, тому що курсанту надається можливість засвоювати матеріал оптимальний для нього по складності; посилюється інтерес до вивчення навчальних предметів з високим та з низьким рівнем підготовки в підгрупах, тому що навчання орієнтоване на „зону найближчого розвитку” курсанта. Разом з тим, особистісно орієнтованому навчанню щодо підготовки курсантів властиві і деякі недоліки: перехід в підгрупи з низьким рівнем підготовки негативно відображається на самооцінці курсантів, тому що сприймається ними, як приниження гідності; рівень мотивації навчання в підгрупах з низьким рівнем підготовки знижується; викладачу доводиться витрачати додаткові сили і час для структуризації навчального матеріалу, складання і перевірки різнорівневих завдань; недосконалість діагностики не дозволяє безпомилково виконувати розподіл курсантів по підгрупах; пониження рівня самосвідомості: в підгрупах з високим рівнем підготовки виникає ілюзія винятковості, обраності, в підгрупах з низьким рівнем підготовки знижується рівень самооцінки. Ці недоліки можуть бути усунені, якщо відмовитися від диференціації винятково за рівнем знань і вмінь, всебічно враховуючи особливості особистості кожного курсанта. Тим самим, особистісно орієнтоване навчання щодо підготовки курсантів може стати позитивним фактором професійного становлення майбутніх офіцерів-прикордонників у військовому вузі.

Проте для цього необхідне дотримання певних педагогічних умов. Теоретико-методологічний взаємозв'язок понять „чинник” і „умови” суттєвий для розуміння педагогічного процесу у військовому ВНЗ.

Звернемося до тлумачення цих понять у філософських, психологічних, педагогічних джерелах. „Чинник” – „суттєва обставина в будь-якому процесі”. Чинник – діюча сила, те, що вже впливає, визначає, перетворює – це причина, що детермінує зміни [2]. Як свідчить аналіз наукових джерел і публікацій (зокрема праць класиків педагогіки – А.С. Макаренка, В.О. Сухомлинського [2] та ін.), чинники можуть мати три педагогічні значення: позитивне, нейтральне, негативне. І тут важливо запровадити поняття „умови” – позначити їх як цілеспрямовано створені обставини, покликані надати чинникам творчий, позитивно перетворюючий зміст. При дотриманні певних педагогічних умов

особистісно орієнтованого навчання щодо підготовки курсантів, як чинник професійного становлення майбутніх офіцерів-прикордонників, повинно набути позитивно спрямовану конструктивну активність.

Існуюча практика особистісно орієнтованого навчання щодо підготовки курсантів представлена трьома напрямками [4]: наочно-дидактичним, психологічним, соціально-педагогічним.

Наочно-дидактичний напрям навчання пов'язаний з організацією наукових знань у системи навчання з урахуванням їх наочного змісту, об'єктивних труднощів, новизни, рівня інтегрованості. Це своєрідна наочна диференціація, що забезпечує індивідуальний підхід у навчанні.

Наочна диференціація надає нормативну пізнавальну діяльність з врахуванням специфіки наукової області знання, але не враховує індивідуальну готовність, що є у курсантів, переваги до наочного змісту, вигляду і форм знань, що задаються. Наочна диференціація, як правило, не зачіпає духовної диференціації, світоглядних відмінностей.

Таким чином, при організації процесу навчання диференціації духовності (більш особисто значущої для курсантів) нерідко породжує, як підкреслює І.С. Якиманська, „формалізм в засвоєнні знань – розбіжність між відтворенням „правдивих” знань і їх використанням, прагнення приховати особистісний зміст і цінності, життєві плани і наміри, замінити їх соціальним кліше” [4].

Психологічний напрям підготовки – спрямований на облік індивідуальних особливостей особистості, що розуміються як складна психічна освіта, обумовлена генетичними, фізіологічними, соціальними причинами і чинниками в їх складній взаємодії.

Соціально-педагогічний напрям підготовки – орієнтований на соціальне замовлення і з технологічної сторони пов'язаний з управлінням розвитку особистості ззовні за відносно одноманітною методикою, реалізує вимоги суспільства виховувати особистість із задалегідь заданими властивостями, здійснювати соціалізацію курсанта не тільки шляхом оволодіння ними нормативною діяльністю, але і через постійне перетворення.

Висновки... Поняття „особистісно орієнтоване навчання” є комплексним, що включає підходи й особливості, спрямовані на створення умов для повноцінного виявлення і розвитку індивідуальних рис навчання курсанта. Особистісно орієнтоване навчання курсантів покликане створити умови для самоосвіти, саморозвитку і самореалізації. Воно має такі компоненти: мотиваційний, ціннісний, особистісний, розвивальний. При реалізації особистісно орієнтованого навчання курсант із об'єкта перетворюється на суб'єкт діяльності, стає співавтором творчості.

Перспективи подальших розвідок в даному напрямі... Для реалізації і аналізу організаційно-педагогічного забезпечення підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників у військовому ВНЗ необхідне подальше вивчення особистості курсанта, дослідження методології щодо застосування особистісно орієнтованого підходу у процесі навчання.

Список використаних джерел та літератури:

1. Виготский Л. С. Собрание сочинений : в 6 т. / гл. ред. А. В. Запорожец. – М. : Педагогика, 1983. – Т. 3. – 362 с.
2. Галузинський В. М. Основи педагогіки і вищої школи в Україні / В. М. Галузинський, М. Б. Євтух. – К., 1995.
3. Мартинюк І. В. Національне виховання: Теорія і методологія : метод. посіб. / І. В. Мартинюк. – К. : ІСДО, 1995. – 160 с.
4. Якиманська І. С. Розробка технологій особисто орієнтованого навчання / І. С. Якиманська // Питання психології. – 1995. – №2. – С.26-31.

Анотація

П.М.Дзюба

Личностно ориентированное обучение по подготовке курсантов высшего военного учебного заведения в контексте развития его личности

Стаття посвящена раскрытию теоретических положений о основных направлениях личностно ориентированного обучения по подготовке курсантов ВВУЗ и рассмотрение путей его реализации на практике.

Ключевые слова: *основные направления, личностно ориентированное обучение, подготовка, курсанты.*

Summary

P.M.Dziuba

Personality Oriented Teaching for Preparation of the Cadets of Higher Military Educational Establishment in the Context of Development of his Personality

The article is devoted to the revealing of theoretical regulations about basic directions of personality oriented teaching for preparation of the cadets of higher military educational establishment and consideration of ways of its realization in practice.

Key words: *basic directions, personality oriented teaching, preparation, cadets.*

Дата надходження статті:

„4” березня 2010 р.